

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 7. februar 2023
Kontor: Straffuldbyrdelseskontoret
Sagsbeh: Julie Biel Iwers
Sagsnr.: 2023-0030-8125
Dok.: 2692410

Besvarelse af spørgsmål nr. 56 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 56 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 11. januar 2023. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Peter Hummelgaard

/

Natasja Walbom

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 56 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere henvendelse af 14. september 2022 om udfordringer i retspsykiatrien, jf. REU alm. del – bilag 374, og forholde sig specifikt til de udfordringer og spørgsmål, der fremgår af henvendelse?”

Svar:

Justitsministeriet har forstået spørgsmålet således, at der spørges til ministerens holdning til muligheden for at idømme en person forvaring samt muligheden for efterfølgende at træffe afgørelse om, at den pågældende skal anbringes på en psykiatrisk afdeling eller hospital, herunder hvornår der kan meddeles tilladelse til udgang derfra.

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”1. En dom til forvaring anvendes over for personer, der har begået en meget alvorlig personfarlig forbrydelse, og hvor der er særlige oplysninger om, at den pågældende frembyder nærliggende eller væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

En person, der idømmes forvaring, er som altovervejende hovedregel strafegnet og således ikke omfattet af straffelovens § 16, hvorefter en person ikke straffes, hvis vedkommende på gerningstidspunktet var utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed. Der er dog en adgang til at idømme forvaring i medfør af straffelovens § 68, jf. § 70, for personer, der ikke er strafegnet grundet utilregnelighed på grund af sindssygdom eller en tilstand, der må ligestilles hermed. Forud for en påstand om idømmelse af forvaring vil anklagemyndigheden altid indhente en mentalerklæring, der forelægges for Retslægerådet.

Forvaring finder i praksis anvendelse i tilfælde, hvor den pågældendes farlighed tilsiger dette, og hvor kriminalitetens art ikke vil føre til fængsel på livstid eller en meget lang tidsbestemt straf. Det skal bemærkes, at praksis delvist har udviklet sig, således at forvaring også kan idømmes som alternativ til en længerevarende fængselsstraf (jf. UfR2018.1843Ø).

Det påhviler anklagemyndigheden at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre

omfang end nødvendigt, jf. straffelovens § 72. En ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter bl.a. § 70 træffes ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistandsværgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen.

En anmodning om ændring eller ophævelse fra den dømte, bistandsværgen, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en anmodning fra den dømte eller bistandsværgen ikke til følge, kan ny anmodning ikke fremsættes, før der er forløbet et halvt år fra kendelsens afsigelse.

2. I sager, hvor der efter straffelovens § 72 rejses spørgsmål om ændring, herunder prøveudskrivning eller endelig ophævelse af en forvaringsdom, indhenter statsadvokaten snarest muligt en erklæring fra en speciallæge i psykiatri samt en udtalelse om spørgsmålet om prøveudskrivning, jf. prøveudskrivningsbekendtgørelsen § 7. Statsadvokaten afgør herefter, om der skal indhentes yderligere erklæringer mv. vedrørende den forvaringsdømte, samt om spørgsmålet om eventuel prøveudskrivning skal forelægges for Retslægerådet.

Ved afgørelsen af, om anklagemyndigheden skal påstå en forvaringsdom opretholdt eller ændret, vil anklagemyndigheden foretage en helhedsvurdering af sagens omstændigheder og bl.a. lægge vægt på følgende:

- De lægelige oplysninger.
- De momenter, der førte til, at domfældte blev idømt en forvaringsdom (kriminalitetens art, pågældendes farlighed, tidligere kriminalitet, personlige forhold mv.)
- Om domfældte har gennemført et længerevarende udslningsforløb.
- Om domfældte er sigtet for ny kriminalitet.

En forvaringsdom kan således alene ændres til prøveudskrivning, eller der kan ske ophævelse af forvaringsdommen. Det bemærkes dog, at såfremt forvaringsdommen er idømt i medfør af straffelovens § 68, jf. § 70, vil der kunne ske ændring til en mindre foranstaltning.

3. Det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der træffer afgørelse om udgang til indsatte i åbne eller lukkede institutioner, der udstår straf til forvaring, jf. udgangsbekendtgørelsens §§ 5 og 7. Der er i bekendtgørelsen fastsat regler om høring af politidirektørerne og statsadvokaterne.

4. Det bemærkes, at kæremål vedrørende opretholdelse eller ændring af foranstaltning behandles i medfør af reglerne i

retsplejelovens kapitel 85. Af retsplejelovens § 972, stk. 2, fremgår det, at når særlige grunde findes at tale derfor, kan den overordnede ret undtagelsesvist på begæring eller af egen drift anordne mundtlig forhandling ved behandlingen af kæremål. Det vil således være udgangspunktet, at kendelser behandles på skriftligt grundlag. Anklagemyndigheden oplever dog, at sagerne i praksis ofte behandles med mundtlig forhandling, såfremt en af parterne begærer dette. Det er domstolene, der beslutter, om en begæring om mundtlig forhandling skal imødekommes.”

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet endvidere indhentet en udtalelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, der har oplyst følgende:

”1. Direktoratet for Kriminalforsorgen skal indledningsvist bemærke, at direktoratet ikke kan udtale sig om det konkrete forløb i den henvendelse, der henvises til i spørgsmålet.

Direktoratet kan generelt oplyse, at i tilfælde, hvor en person, der er idømt forvaring, men efterfølgende er vurderet psykisk syg og derfor ikke længere er egnet til at være placeret i en af kriminalforsorgens institutioner, kan kriminalforsorgen træffe afgørelse om, at den dømte i stedet kan anbringes på en psykiatrisk afdeling eller hospital, hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for et fængsel eller arrest, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 1.

2. Når der træffes bestemmelse om anbringelse i medfør af straffuldbyrdslovens § 78, skal der træffes afgørelse om, hvilke vilkår der skal gælde for den dømte under anbringelsen, herunder i forhold til tildeling af frihedsgoder.

Ved anbringelse af personer, der er idømt forvaring, høres statsadvokaten forud for anbringelsen. Statsadvokaten har i den forbindelse mulighed for at kommentere de foreslåede vilkår for anbringelsen, herunder i forhold til tildeling af frihedsgoder.

Anbringelse efter § 78 betinges i alle tilfælde af, at den dømte ikke begår strafbart forhold, og at den dømte undergiver sig de regler, der gælder på anbringelsesstedet. Anbringelse kan endvidere betinges af, at den dømte i øvrigt overholder andre fastsatte vilkår, herunder undergiver sig tilsyn af kriminalforsorgen.

3. Ved anbringelse efter straffuldbyrdslovens § 78 skal der tages stilling til, om – og i givet fald i hvilke tilfælde – overlægen kan give tilladelse til udgang. Det kan i den forbindelse bestemmes, at udgang uden ledsagelse kun må gives med

samtykke fra direktoratet eller fra det kriminalforsorgsområde, der skal varetage sagsbehandlingen under den dømtes anbringelse.

Ved anbringelse af en forvaringsdømt uden for kriminalforsorgens institutioner vil der som udgangspunkt blive fastsat vilkår om, at det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der har kompetence til at træffe afgørelse om udgang, medmindre andet undertagelsesvist er aftalt. Afgørelsen træffes efter indstilling fra kriminalforsorgsområdet, der til brug for indstillingen skal indhente en psykiatrisk udtalelse samt en udtalelse fra den pågældendes anbringelsessted. Det vil som udgangspunkt også være en betingelse, at statsadvokaten høres.

4. Kriminalforsorgen vil som udgangspunkt fastsætte vilkår om, at tilladelse til udgang til den forvaringsdømte sker i overensstemmelse med de regler, der gælder for tilladelse til udgang for forvaringsdømte, der afsoner i kriminalforsorgens institutioner. Dette er reguleret i straffefuldbyrdslovens § 49 og udgangsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, nr. 4.

Det beror på en konkret og individuel vurdering, hvornår en forvaringsdømt, der i øvrigt har en problemfri afsoning, og hvor afsoningsstedet har opnået godt kendskab til den pågældende, kan påbegynde udgang med henblik på besøg hos bestemte personer. Det er en forudsætning, at der ikke skønnes at foreligge risiko for misbrug af udgangen, og at hensynet til retshåndhævelsen ikke taler imod en tilladelse til udgang, jf. straffuldbyrdslovens § 46, stk. 1, nr. 2 og 3. For forvaringsdømte, der er anbragt på psykiatrisk hospital efter straffuldbyrdslovens § 78, er det tillige et vilkår, at den behandlende læge vurderer, at det er forsvarligt, at den dømte afvikler udgang.

5. Et udgangsforløb for en forvaringsdømt består af en ”trappe” med forskellige grader af udgang, hvor den forvaringsdømte gradvis prøves af. Et typisk udgangsforløb for en forvaringsdømt begynder med et antal enkeltstående ledsagede udgange over et par år og dernæst overgang til regelmæssige ledsagede udgange over et par år. Herefter vil den forvaringsdømte typisk kunne overgå til uledsagede udgange uden overnatning og dernæst uledsagede udgange med først én og efterfølgende to overnatninger. Det er en forudsætning for udgangsforløbet, at de hidtil afviklede udgange er gået godt, og at den forvaringsdømtes afsoning er problemfri.

Når den forvaringsdømte har afviklet regelmæssig uledsaget udgang i en periode på typisk 1 år, kan der ske udstationering til udslusningsfængsel i typisk to år. Herefter vil den forvaringsdømte kunne udstationeres til egen bolig typisk i 1 år, inden der indledes en sag om prøveudskrivning fra forvaring.

Hvordan udslusningsforløbet i praksis tilrettelægges for en forvaringsdømt, der er anbragt efter straffuldbyrdelseslovens § 78, afhænger i høj grad af, hvilken årsag der ligger til grund for § 78-anbringelsen, herunder hvad den forvaringsdømte er i stand til fysisk, psykisk og kognitivt. For forvaringsdømte, der er anbragt efter straffuldbyrdelseslovens § 78, vil det typisk ikke være relevant at blive udstationeret til udslusningsfængsel, men som en del af udslusningen vil der i stedet for eksempelvis kunne blive tale om overførsel fra lukket til åbent afsnit på et psykiatrisk hospital, hvor den forvaringsdømte således ses an i friere rammer, inden der indledes en sag om prøveudskrivning.

Når en forvaringsdømt har været anbragt 3 år i forvaring, påhviler det kriminalforsorgen årligt at vurdere, om der er grundlag for at anmode anklagemyndigheden om at rejse en sag om prøveudskrivning for domstolene. En sag om prøveudskrivning vil først blive indledt, når den forvaringsdømte har gennemgået et længerevarende, problemfrit udslusningsforløb, ligesom det er en forudsætning, at den pågældende ikke længere vurderes at være farlig.”

Endelig har Justitsministeriet til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet, der har oplyst følgende:

”Indenrigs- og Sundhedsministeriet kan ikke kommentere det konkrete forløb der beskrives i henvendelsen af 14. september 2022.

Ministeriet kan grundlæggende oplyse, at personer på psykiatrisk afdeling bliver behandlet efter psykiatrilovens regler, uanset om personen er blevet indlagt i henhold til psykiatriloven eller er blevet anbragt i henhold til straffelovgivningen, og at personerne modtager psykiatrisk behandling på samme vilkår.

For så vidt angår bemærkningerne om, at det psykiatriske område har været nedprioriteret og at der er kapacitetsudfordringer i psykiatrien, kan ministeriet henvise til regeringsgrundlaget 2022 – Ansvar for Danmark, hvoraf det fremgår, at psykiatrien skal løftes, og at regeringen på baggrund af Sundhedsstyrelsens faglige oplæg til en 10-års plan vil prioritere yderligere 3 mia. kr. til indsatser over den samlede 10-årige periode, således at planen er fuldt finansieret.”